

Vicsay Lajos már számos értékes munkával gazdagította történelem pedagógiai irodalmunkat, most megjelent vaskos könyve is azt mutatja, hogy munkakedve kifogyhatatlan. Minden írását a legnagyobb figyelemmel kísérik és igen komoly nyereségünknek tekintjük.

Márton I.

Dr. Juhász Jenő: Magyar nyelvtani óratervek a polgári iskolák számára. II. rész; II. osztály. (Budapest, 1939. 72 l.)

Előljáróban azt írja a szerző: „Egyfelől a szókécsnek gyarapítására, másfelől a régi magyar életnek és a mai népszokásoknak apró képekben való megismertetése végett, de meg mivel az Utasítás is kívánatosnak tartja, szánunk rá nyelvtani óráink végén három-négy percet a szólások eredetének megbeszélésére.” Ezt az ismétlésre szánt 1—8. órára tervezi dr. Juhász Jenő, de ily részleteket egyebütt is gyakran világít meg értő gondossággal. A szólások magyarázata szinte állandó jellegzetessége az óraterveknek, — ez teszi vonzóbbá, élvezetesebbé az anyagot. Magyarorosságra szoktat és vezet; erre bőséges alkalmat talál, ebben kitűnő érzékű, fáradhatatlan útmutató. Mint óravázlati első részében, úgy most sem törekedett magának a nyelvtani anyagnak jelentősebb megújítására: a szókécs gyarapodása módjainak és formáinak a tanulót jobban foglalkoztató szemléltetésére. Némelyik részben — szóösszetételek s az igenevek ismertetésében — nagy anyagot dolgoz fel. Nagyobb öntevékenységre, — a gyakorlati pedagógiában régebben is megközelített cselekvő foglalkoztatásra, önálló érdeklődésre, megfigyelésre — kevés lehetőséget adnak Juhász óravázlatai.

A számonkérésre néhány kérdést jelöl meg minden óravázlat elején. Ezek a kérdések nyelvtaniak, nincsenek vonatkozásban olvasmányokkal, fogalmazásokkal. Mindenesetre jó lett volna, ha mutatóba egy-egy számonkérés részleteiben is kidolgoz a szerző. Ugyancsak hasznos lett volna, ha egy-egy házi feladatot is megjelöl s a nyelvtani anyag helyesírási szempontú gyakorlására útmutatást ad. A számonkérés s a házi feladatok íratása célszerűbb módjának megteremtésével ma sokféleképpen próbálkoznak a gyakorlati pedagógusok. Kár, hogy Juhász a fontos problémát ezúttal megkerülte.

Az összetett mondatok tárgyalásánál sokhelyt kigyomláta az elfogadottá vált rosszat, kivetette az egyáltalán nem fontosat. Az alárendelt mondatok általános előkészítésében találón vezet rá, hogy a mellékmondattal történt kiegészítés stílári szempontból sokszor szerencsésebb a mondatrészi kibővítésnél. Kár, hogy az egyes mondatfajok tárgyalásában erre nem tér vissza s ezzel — vagy másegyébbel — nem iparkodik valamit adni a kissé sablonos meghatározásokhoz.

Summa summarum: a könyv bőséges értéket, anyagot hoz így is. Újítása, hogy sok teret ad a szólásmódok élvezetes magyarázatának. A szólásmagyarázatokért sokmindent feláldozott. A modern gyermekpszichológiával bensőségebb kapcsolatot ritkán keresett.

László István.

Terjék László: Nyelvtanunk-Helyesírásiánk. Szeged, 1940. 128. o.

Terjék László könyve gyakorlati szükségleteket akar kielégíteni és ez az egész anyagbeosztásán meglátszik. Öntevékenységre akarja a tanulót sarkalni és ezt azzal mozdítja elő, hogy szemléletessé és kézzelfoghatóvá teszi a nyelvtan tényeit. A sok

szemléltető táblázat és szövegkiegészítési gyakorlat közbeiktatásával sikerült is könyvét élénkké, mai kifejezéssel *dinamikussá* tennie.

Az anyag beosztása, illetve értelmezése tekintetében nincs különösebb kifogásunk, csak azt sajnáljuk, hogy a jelentéstani tudnivalókat röviden tárgyalja. A nyelv szellemére, igazi belső erejére igen jellemző, érdekes és gyakorlatilag is fontos nyelvi jelenségekre lehet itt rámutatnunk. A névszói állítmányról alig esik szó, pedig ez éppen a magyar nyelvnek érdekes sajátja. A birtokos személyragokkal kapcsolatban szövevényesnek tartom a szerző beállítását. Az ide tartozó táblázat, inkább német anyanyelvű tanulónak való. A hanglejtésről illetve hangsúlyról szóló fejezetet kurtának találom. Ezek előrebocsátása után még néhány- inkább pongyolaságból eredő kisebb hibára szeretnék rámutatni. Nem rontják a könyv használhatóságát, de szemet szúrnak. Az „Előszó” efféle kitételeinek, hogy „megerősítést nyertek” és „részek foglaltatnak”, mintaszerű nyelvet megkövetelő nyelvtanban nincs keresni valójuk: „Idegen hatásnak volt kitéve” helyett azt kell mondanunk: „sok hatás érte”. Szerencsés újításnak mondja a szerző a „tanonc, lelenc” szavakat is, holott csak egyéni szerencséről lehet szó: a nyelv csúfságára sikerült életben maradniok. Helytelen az ilyen kitétel is: „nem más, mint”; és szokatlan elnevezés a „magashangrendű” (illetve mélyhangrendű) szó.

A könyvet lényegében ügyesnek és igen használhatónak találjuk és azt gondoljuk, hogy az említett hibák kiküszöbölése csak javára szolgálhat.

Vajtai István

Saad Ferenc dr. : Katonai nevelés. Pécs. 1940. 143 oldal.

A szerző, akinek hosszabb tanulmánya jelent meg folyóiratunkban ugyanerről a témáról,*) most összefoglaló művet írt a nemzet egész létébe illesztett katonai nevelésről. Hat fejezetben (A katonai nevelés történeti fejlődése, A katonai nevelés lényege, nemzeti jelentősége és felosztása, A tisztképzés, Az altisztek kiválasztása és nevelése, A legénységgel való bánásmód, A nemzet honvédelmi nevelése) öleli fel a kérdés lényegét és pedagógushoz illő igyekezettel tekint és vonatkoztat lokálisról általánosra, részletről egyetemesre, szakszemponctokról a humánus egészére. Fegyverzajtól hangos a világ körülöttünk s nolens-volens érdeklődünk kell nemcsak a béke, hanem a háború ügyei iránt is, — Saad könyve nevelői alapossággal és magyar szívvvel nyújt jó eszközt ehhez.

— ami —

Dr. Sulica Szilárd : A Szegedi Egyetemi Könyvtár válságos helyzete.

A szegedi Egyetemi Könyvtár Dolgozatai. 3 sz. Szeged, 1939.

A Kolozsvárról Szegedre került Egyetemi Könyvtár súlyos helyzetét tárja a nyilvánosság elé Sulica könyvtárigazgató tanulmánya. Célja, hogy az illetékesek tudomást szerezzenek a tarthatatlan helyzetről és a kivezető út megteremtését elősegítsék.

Három térerűn küzd súlyos válsággal a könyvtár: könyvanyaga hiányos, férőhelye kevés, személyzete csekélylétszámú.

A könyvhiány egyik forrása a trianoni békekötés, amely a kolozsvári Egyetem modernül felszerelt, gyönyörű könyvtárát közel félmillió kötet könyvvel a románoknak juttatta. Kolozsvárott a könyvtár hármass szerepet töltött be: az egyetemi-, a múzeumi- és a népkönyvtárét. Itt Szegeden a népkönyvtárt részben a Somogyi Könyvtár képviseli; a másik két szerepkör az Egyetemi Könyvtárra hárul, de éppen ezt nem tudja

*) A katonai nevelés lényege és felosztása. III. évf. 145. lap.